

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

volt az állami gazdaságok fejlődésére? Könyvemben erre a kérdésre kívánok válaszolni.”

Igy szól a bevezetés első bekezdése. A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában dícséretes formában megjelent könyv címe — sajnos — okkal vagy ok nélkül, téves megfogalmazást nyert. Kár! Nagy kár!

A szerző nem elemzi az 1948—1951-ben alakuló állami gazdaságok életútját, közte az 1952—1953-as nagy gazdaságegyesítések, majd szétválasztások tapasztalatait. Nem is utal azokra. Jól teszi. Merészen és sokoldalúan, főleg agrárgazdasági jellegű tanulmányában inkább közgazdasági, de néhol üzemszervezői szemmel a ma embe-réhez szól, közérthető, szemléletes módon. A könyv értékét csak emeli, hogy 1959—1962. években összevont nagygazdaságok adatai szolgálnak alapul széles körű következtetéseihez, mindenesetre úgy, hogy a fő törvényszerűségek, legfőbb összefüggések megállapításához az ország összes állami gazdaságának adatát is számba veszi.

A szerző a *koncentráció* szükségességét elemezve, részletesen felsorolja azokat a körülményeket, amelyek a kis területű állami gazdaságok összevonását indokolták. Az olvasóban azonban felmerül, miért 1959-ben, szinte lökészerűen értek meg e feltételek? Továbbá miért elsődlegesen a növénytermelés vonalán jutott előre leggyorsabban a koncentráció? A feltételek tudatos előkészítése pártunk és kormányunk agrárpolitikájának szerves része volt a tömeges kollektivizálás megvalósítása érdekében. Az 1957—1960. években új termelőeszközök, különösen nagy teljesítményű gépek, műtrágya, új vegyszerek

nagy mennyiségben kerültek az állami gazdaságokba. Ez tette lehetővé s egyben szükségessé a növénytermelés vonalán is a területi koncentráció (tömbösítés) elsődlegességét.

A szerző érdekesen elemzi a növénytermelés és állattenyésztés területén érvényre jutó koncentráció hatását a termelés színvonalára. Különös figyelmet érdemel az az elemzés, amely a területi koncentráció és a termelés színvonalának kölcsönhatását mutatja be. Jól viszi tovább a sort, és kellően bizonyít az ártermelés és az élőmunka-termelékenység színvonalának növekedésével is. Mindezek után joggal várja az olvasó, hogy a koncentráció hatására a termelés költségei csökkentek, következőképpen a gazdálkodás jövedelmezősége nőtt. Erénye a könyvnek az a bátorság, amellyel a szerző e kérdés kulcsát keresi. Sok alapvető okot felsorol, amelyek a termelés-szervezés szférájába tartoznak. Ezek helytállóak is. Adós marad azonban az az, amit más munkájában közreadott. Nevezetesen az 1959. évben kialakult ipari termelői árak kedvezőtlen hatása a mezőgazdasági üzemek jövedelmezőségére.

A könyv legérdekesebb és talán a legértékesebb része a VII. fejezet, amely „az állami nagygazdaságok kialakításának tanulságai”-ról szól. E fejezetben összegezi a szerző az egyesítés jórészt üzemgazdasági és részben üzemszervezési vonatkozásait. Méltó befejezése egy olyan könyvnek, amely hasznos és tanulságos olvasmány a mezőgazdaság és a gazdaságok irányításában dolgozók számára.

Királyi Ernő dr.

G. PREUSCHEN—J. HESSELBACH:

MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMFORMÁK AZ EURÓPAI GAZDASÁGI KÖZÖSSÉGEN BELÜL

(Landwirtschaftliche Betriebsorganisation in der EWG. Verlag Feld + Welt Essen, 1964.)

Három évvel ezelőtt ismertettük *Bergmann*: Arbeitsteilung und Mechanisierung in der Landwirtschaft (Essen, 1962) e. könyvét, amely különféle specializált

üzemszervezeteket tárgyal, mint a jövő mezőgazdaságának optimális üzemformáit. Erre a könyvre kellett visszagon-dolni, mikor két ismert üzemszervezési szakember, *G. Preuschen* professzor, a Max Planck Institut für Landarbeit Land-technik igazgatója és *J. Hesselbach* ugyan-csak a fenti intézet munkatársa kezéből kikerült nyugatnémet mezőgazdasági üzemszervezési könyvet olvastuk. A szerzők — bár a cím szerint az Európai Gazdasági Közösségen belüli üzemszervezeti for-

mákat ismertetik — csak néhány mondatban utalnak arra a világgazdasági „légkörre” amely a témát, a mezőgazdasági üzemek új szervezeti formáit szükségessé, aktuálissá teszik. Bergmann jóval elméletibb jellegű könyvével ellentétben Preuschenék a kérdésnek jóformán csak a gyakorlati oldalát vizsgálják.

A mű három fő részre tagozódik: *a)* az üzemvezetés alapjait tárgyaló első részre, *b)* az üzemtervezéssel foglalkozó második és *c)* a szervezeti formákat gyakorlati példákon bemutató harmadik részre, amely terjedelemben a könyv felét jelenti.

A gazdaságvezető munkája döntések sorozata: az egyes üzemágak közti összefüggések megállapítása a munkaerő, a gépek, az épületek legjobb hasznosítása érdekében. Mindez ma már nem épülhet megérzésekre. A gazdálkodó döntéseinek csak saját számításaira támaszkodhat, kevés hasznát veheti a mintagazdaságoknak. „A mintagazdaságnak van ugyan jelentősége — mondják a szerzők — pl. megnézhető benne egy új istállóberendezés vagy egy új munkafolyamat, azonban példaként nem szolgálhat a gyakorlat számára, hiszen ha csak egészen kismértékben tér is el a valóságos üzemtől, a kis értékűnek látszó tényező az üzem eredményeit döntően módosíthatja.”

Csak saját üzemének számításokkal ellenőrzött adatai alapján hozhat döntéseket a gazda, érheti el a kitűzött célt, a több jövedelmet.

A helyes gazdálkodás nem kíván teljes üzemrendszer-átalakítást. A könyv hangsúlyozza, hogy bár a Közös Piaccaal kapcsolatban egyesek azt állítják, hogy a sok-üzemágú gazdaság jelentősége megszűnik, idejét múltá és csak egyes teljesen specializált üzemformák (mint hizlalóüzem, baromfitartóüzem) tudnak majd jövedelmet biztosítani, e felfogás téves. Európa minden országában, a jelentősen eltérő ár- és költségviszonyok ellenére, mindenütt található hasonló, sőt azonos jellegű, vegyes szerkezetű üzemformák, hasonló jövedelemszintekkel. „*Maga az üzemforma nem játszik szerepet az üzem jövedelmező volta szempontjából* — mondják Preuschenék —. Az amerikai mezőgazdaság is jó példa erre.”

A biztos jövedelem érdekében: *a)* meg kell találni a helyi adottságoknak (termőhely, munkaerőhelyzet és családi hely-

zet) megfelelő üzemformát és *b)* biztosítani kell a helyes termeléstechnikát (értve: az abszolút magas fokú gazdasági ismereteket).

„A művelési forma megválasztása (az állattartásnak a takarmánytermő területtel való összehangolása; a tartási formák stb.) a nagy jövedelem biztosításának előfeltétele. A helyes termeléstechnika nagy teljesítményeket, a megfelelő munkagazdálkodás pedig magas termelékenységet eredményez.”

Míndezeket a lehetőségeket üzemi számítások vannak hivatva feltárni.

A könyv hosszasan ismerteti az üzemi számítások egyéb jelentőségét, módját, formáit, célját, majd rátér a gazdálkodás gyakorlati kérdéseire:

A jövedelem helyes felhasználása, a munkaráfordítás és termelési eredmények összefüggése (munkatermelékenység), a szükséges kereskedői gondolkodásmód és egyes mozgékonyosság, a gép és az ember kapcsolata (a helyes munkaerő-kihasználás), a gépbeszerzés szempontjai, a napi munkaidő, a munkaerő-szükséglet hullámlásai, a nehéz munka problémája, a termelési feltételek javítása, üzemnagyság és munkaerő összefüggései, a mezőgazdasági árak szintje és szerepe, az üzem-átalakításhoz szükséges idő — ezek az üzemvezetés alapjait tárgyaló fejezet témái, amelyeket tájékoztatásul elegendő felsorolni.

„Az üzemvezetés segédeszközei” c. fejezetben ismertetik az üzemi számításokhoz szükséges adatokat és az üzemi nyilvántartási rendszer összes formáit, megmagyarázva minden adatgyűjtő ív kitöltésének módján kívül azt is, hogy mit olvashat ki a gazda a táblázatokból, és hogyan állíthatja fel gazdasága mérlegét ezekből a kimutatásokból.

A könyv II. része az üzemtervek kérdését tárgyalja. Inkább a gazdálkodási döntéseket, a tervezés szempontjából jelentős problémákat és összefüggéseket érinti, és így az ágazatok lényegesebb problémáit foglalja össze.

A gépek és eszközök beruházási és használati költségeivel, számítás módjával, valamint a ráfordítás-hozam mérésével foglalkozik a továbbiakban, és leírja, hogy a tervezés adatai alapján milyen szempontok szerint hozhatók a döntések.

Az utolsó rész gyakorlati példák sora. Gabonatermesztő, gabona-takarmány-

termesztő, kapás—takarmánytermesztő és tiszta kapásnövény-termesztő üzemformákat vizsgál különféle munkaerőlétszám és üzemméret esetén, s végül specializált üzemformákat, mint gabonatermesztő kevés állattartással, tiszta gabonatermesztő specializált üzemeket, tehenészeteket, sertéshizlaló gazdaságokat és végül a tojóstyúk-tartás specializált formáit. Minden esetben az üzemszerkezet, vetésterv, vetésforgó, állattartás, állatállomány megosztása, művelési, illetve tartási módok összefoglalása, munkaidő-

szükséglet, költség—tiszta hozam adatokat ismertetve.

Bergmann elméleti megfontolásokból kiinduló kissé teoretikus munkája ellentétként Preuschené a gyakorlati adottságok alapján (s a Bergmann által nagyjogosultságú tartott specializáció létjogosultságát alapjaiban támadva) kísérlik meg a német gazdát a lehető legnagyobb intenzitású és elaszticitású gazdálkodás útjára vezetni.

Kenéz Győzőn

DORNIK OTTÓ:

ÜZEMGAZDASÁG ÉS ÜZEMI TANÁCSADÁS A MEZŐGAZDASÁGBAN

(Betriebswirtschaft und Betriebsberatung
in der Landwirtschaft)

Carl Gerolds Sohn Verlag, Wien, 278 oldal)

Ausztria mezőgazdaságára a kis- és középparaszti gazdaságok túlsúlya a jellemző. Az összes gazdaságból 48% jut az öt hektáron, 36,6% pedig a 20 hektáron aluli üzemekre. Az iparosodás okozta munkabér-emelkedés, a technika fejlődése, az agrárnépesség városokba özönlése a fennálló tulajdonviszonyok mellett is szükségessé teszi a paraszti gazdaságok átszervezését a hagyományos önálló gazdálkodásról árutertermelő üzemekké. Korszerű üzemszervezési ismeretek nélkül azonban sem maga a gazdálkodó paraszt, sem a tanácsadó hálózat szakemberei nem tudnak e követelményeknek megfelelni.

A szerző és munkatársai által összeállított könyv ehhez az átszervezési munkához kíván segítséget nyújtani. Bár a cél, a feladatok és eszközök egészen mások, mint egy szocialista ország mezőgazdaságában, az ismeretanyag rendszerezése, egyes szervezési elvek és mutatók alkalmazása és különösen ezeknek gyakorlati példákon való bemutatása részünkre is hasznos tanulsággal szolgál.

A könyv három részre tagolódik. Az első a termelési feltételeket és termelési eszközöket tárgyalja, a második az üzemek berendezésére és a harmadik az

üzemi elemzésre és tanácsadásra vonatkozó tudnivalókat ismerteti.

Az első résznek a *talajról* szóló fejezetében a talajhasználati rendszerek tagolása és elhatárolása érdemel különösebb figyelmet. A *munkáról* szóló fejezet ismerteti az emberi, a fogatos és gépi munka komplex ráfordítási normatíváit. Részletesen tárgyalja a munkaráfordítások nyilvántartási rendszerét (munka-könyvvitel) és annak egységes számlakeretét. A munkaerő-ellátottság mércéjéül a 2000 munkaórát teljesítő munkaerőegység fogalmát használja.

Az *üzemtekercs*re vonatkozó fejezetben a szerző az üzemtekercs; 1. *termelőanyag* (produktív) *üzemi eszközök* csoportjára (ide tartoznak az ültetvények, a mezei leltár és az állatállomány); 2. a *termelést alátámasztó eszközök* csoportjára (ide tartoznak a telkesítések, épületek, gépek és eszközök); végül 3. a *forgóeszközök* csoportjára osztja. Jelentős terjedelmet szentel a szerző a gépesítés költségeinek elemzésére. Óva int a nem teljesen kihasználható, munkagépek nélküli traktorok beszerzésétől. Figyelemre méltó, hogy a kisparaszti gazdaságok gépesítési problémáinak megoldására a szerző a *társas géphasználat* különböző formáit ajánlja.

A könyv talán legérdekesebb része az üzemek berendezésének és korszerűsítésének problémáival foglalkozik. Az alapvető elvi kérdések tárgyalása során a belterjesség, a jövedelmezőség és a termelékenység mércéit állapítja meg, majd az egyes üzemágak korszerű szervezésénél követendő szempontokat ismerteti. Mintegy a munkabérek emelkedését mutató